

Policy brief 2

Onderzoeksopzet voor casestudies

Dr. Jan Fransen en Prof.dr. Jurian Edelenbos, Vital Cities & Citizens:
Erasmus University Rotterdam April 2020

Inleiding

Het team Leren en Doorgroeien van de stad Rotterdam wil een aantal cases onderzoeken en systematisch vergelijken om lessen te trekken en handelingsperspectieven te kunnen ontwikkelen voor Rotterdam en haar inwoners. Het onderzoek is een coproductie van de Gemeente Rotterdam en Vital Cities Vital Citizens/ EUR. Het (inter)nationale netwerk van de gemeente en de EUR worden ingezet om gegevens van specifieke cases te verzamelen.

De onderzoeksopzet wordt ook gebruikt om secundaire cases te analyseren die in de recente literatuur m.b.t. de Covid-19 uitbraak is gepubliceerd.

Onderzoeksvragen

De hoofdvraag is: *Door welke werkvormen en activiteiten zijn de steden sterker uit de crisis gekomen?*

Er zijn drie deelvragen:

1. Hoe is de stad weerbaarder geworden voor een tweede Covid-19 uitbraak?
2. Hoe en in hoeverre is kan de stad (de volgende keer) sneller uit het dal klimmen?
3. Hoe en in hoeverre heeft de stad nieuwe kansen en structuren omarmt?

We verwijzen naar policy brief 1 voor een korte samenvatting van de condities voor stedelijke veerkracht.

Casestudie selectie

We zoeken naar cases die vergelijkbaar zijn met de stad Rotterdam en de huidige crisis en waarbij we de gegevens redelijk snel en op afstand boven water kunnen krijgen. Dit zijn criteria voor selectie:

1. Er zijn relevante en innovatieve werkvormen (incl. netwerken) en activiteiten ondernomen om uit een crisis te komen. De uitkomst mag verschillen (i.e. succes of minder succes).
2. Stad is vergelijkbaar met Rotterdam qua grootte, inkomen, economie en bestuur.
3. Vergelijkbare crisis, met als kenmerken dat het een diepe crisis is die alle facetten van stedelijk bestuur en alle inwoners en bedrijven raakt waarbij tegelijkertijd de wereldeconomie instort. Het liefst ook een epidemie.

4. Om alle gegevens boven water te kunnen krijgen moet de crisis al een ruime tijd voorbij zijn (om te weten of de stad er sterker uitkwam) en moet er toegang zijn tot primaire of secundaire data.

Zowel de Covid-19 pandemie als Rotterdam zijn uniek, en dus moeten we naar steden zoeken die de criteria het best benaderen. Bijvoorbeeld:

- De vuurwerkcramp in Enschede voldoet volledig aan eis 1 en gedeeltelijk aan de andere eisen.
- Steden die als eerste door de pandemie werden getroffen voldoen aan eis 1 en 3, en mogelijk aan 2.
- Rotterdam tijdens en na de financiële crisis voldoet aan eisen 1,2 en 4.

We stellen een trechtermodel voor, waarbij een brede maar snelle literatuurstudie 20+ casestudies identificeert en via een quick scan hun ervaringen kort weergeeft op het niveau van de variabelen in onderstaande tabellen. Daarna besluiten we welke cases het meest relevant en informatief voor nadere selectie en verdiepende studie.

Operationaliseren

De variabelen worden al volgt geoperationaliseerd, waarbij niet elke deelvariabele in elke case relevant hoeft te zijn. De lijst indicatoren kunnen worden gebruikt bij het maken van checklists, interview guides/ vragenlijsten en/of een analysemethode van secundaire data.

Tabel 1: Context variabelen (om de relevantie van cases te bepalen)

Variabelen	Indicatoren
Crisis	<ul style="list-style-type: none"> • Soort shock • Diepte van de shock (medisch, economisch, sociaal, bestuurlijk) • Duur van de shock • Sectoren geraakt • Effect op wereldeconomie
Stad	<ul style="list-style-type: none"> • Inwonersaantal • GDP • Aantal staf en budget stadsbestuur • Goed bestuur
Bestuur en activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Innovatieve werkvormen gehanteerd • Crisisprotocol aanwezig • Project/project/programma aanpak • Gezamenlijke activiteiten/multi-actor samenwerking
Gegevens	<ul style="list-style-type: none"> • Beschikbaarheid van gegevens en contacten

Tabel 2: Onafhankelijke variabelen

Variabelen	Deelvariabelen	Indicatoren
Werkvormen	Snel uit het dal/ tijdens crisis	<ul style="list-style-type: none"> • Crisismanagement: betrokkenheid van publiek, privaat en maatschappelijke actoren en verschillende bestuurlijke lagen en sectoren • Rollen en taken: leiding • Horizontale en verticale samengewerkingsverbanden. • Monitoren en evalueren • Datamanagement • Wat werkte en wat niet? • Belangrijkste activiteiten • Middelen (financieel, menskracht, ..) • Kritieke diensten tijdens de crisis
	Sterker/ innoveren	<ul style="list-style-type: none"> • Bovenstaande indicatoren maar dan mbt innoveren/transformeren na de crisis
Activiteiten	Snel uit het dal/ tijdens de crisis	<ul style="list-style-type: none"> • Belangrijkste activiteiten en hun volgorde • Was de crisis voorspeld? • Steun aan kwetsbaren groepen • Medische voorzieningen • Economische ondersteuning • Sociale vangnetten opgezet
	Innoveren	<ul style="list-style-type: none"> • Aanwezige kwaliteit om te innoveren in bestuur en stad • Wie innoveert • Experimenten/ pilots • Ondersteunde en initiërende activiteiten • Hulp bij opschalen en mainstreamen van de aanpak, borging van het leren

Tabel 3: Afhankelijke variabele "sterker uit de crisis"

Variabelen	Deelvariabelen	Indicatoren
Voorbereid op volgende crisis	Beter in staat te voorspellen	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuw voorspellingssysteem • Risico's in kaart gebracht
	Reserves opgebouwd	<ul style="list-style-type: none"> • Financiële, menskracht, organisatorische, medische reserves opgebouwd

	Werkvormen opgezet	<ul style="list-style-type: none"> • Crisisteam versterkt • Draaiboeken klaar, capaciteit, data verzamelt en netwerken aanwezig over meerdere niveaus • Bestuurlijke flexibiliteit en leervermogen toegenomen • Nieuwe samenwerkingsverbanden binnen en buiten overheidsstructuren • Nieuwe datamanagementsystemen • Nieuw monitoringsystemen • Nieuw sociaal vangnet
	Economie en samenleving weerbaarder	<ul style="list-style-type: none"> • Diversiteit economie veranderd • Zelfsturende initiatieven veranderd • Lokale handelsketens veranderd • Modulariteit veranderd • Arbeidsmarkt flexibiliteit • Medische wereld voorbereid
Innovaties	Werkvormen	<ul style="list-style-type: none"> • Innovaties en creativiteit binnen de overheid, in netwerken en andere organisaties • Schaal van innovaties
	Sociaal & economisch	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale en frugal innovaties in stad • Economische innovaties/ veranderingen • Medische innovaties • Schaal van innovaties
	Transities	<ul style="list-style-type: none"> • Systemische veranderingen in manier van werken en leven/ routines

Stappenplan voor data verzameling en analyse

1. Duidelijke taakverdeling afspreken.
2. Quick scan van de literatuur/websites die leidt tot een schematisch overzicht van 20+ internationale cases die mogelijk interessant zijn.
3. Een selectie van 3 tot 5 relevante cases voor nadere studie. Vaststellen van de definitieve indicatoren en onderzoeksinstrumenten.
4. Per case, dataverzameling via mixed methods (secondaire data, open interviews, analyse van beschikbare documenten). We zijn op zoek naar een verhalende vorm in historische volgorde.
5. Analyse van elke case afzonderlijk.

6. Vergelijking tussen casestudies: wat verklaard verschillen in hoe sterk de steden uit de crisis zijn gekomen? Wat zijn generieke patronen, lessen en conclusies?

Uitkomsten

1. Schematisch overzicht van 20+ relevante cases
2. Drie tot vijf korte casestudy rapporten in een verhalende analytische vorm
3. Rapportage over de vergelijking van casestudies
4. Beleidsbrieven met de belangrijkste patronen, conclusies en lessons learned voor Rotterdam
5. Academische (inter)nationale publicatie